

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Opus pulcherrimu[m] de tribus vsitatis christianoru[m]
actibus: oratione videlicet: ieiunio [et] elemosyna**

Guntherus <Parisiensis>

Basilee, 1507

VD16 G 4140

Liber quintus: de renumeratorio bono.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30791

um. Meritū tm̄ est prima gra-
tia q̄ dat̄ imerito ad merēdū/
q̄ r̄ mereri incipit/ p̄ cordis cō-
tritionē r̄ remissionē pctōrum.

Premiū tm̄ est eterna retribu-
tio: q̄ om̄ib⁹ meritis p̄cedenti-
bus exhibet̄: ea s̄o nihil ultra
ip̄am merebimur: q̄ cū ad illā
ventū fuerit: iā nō erit merēdū
ulteri⁹: sed premio p̄fruendū.

Meritū simul r̄ p̄miū est/ q̄d
liber medioꝝ: s̄z meritū q̄dē se-
quentis boni: premium s̄o pre-
cedentis/ dū a deo accipimus
gratiā in p̄miū p̄ gratia q̄ pri⁹
data fuerat ad merendū.

Liber quintus: de re muneratorio bono.

Uentū est igit̄ ad illā su-
premi excellentisq̄ bo-
ni speciē: quā ideo vitā
eternā putauim⁹ appellandā:
q̄z hec appellatio p̄cedentibus
p̄gruenti⁹ videbat̄ respondere.
Quale aut̄ sit hoc bonū/ quali-
terve diffiniendū/ aut quo no-
mine rectissime censeat̄: nō so-
lū ego scire nō valeo: sed nec yl-
lū hominē in carne mortali po-
sitū posse credo vel cogitare vl-
eloqui. De quo nil puto veri⁹
posse dici/ q̄z q̄ omnino est in-
dicibile. Est em̄ bonū hoc alio-
rū omniū radix r̄ fons atq̄ p̄n-
cipiū: sic tm̄ vt nullū ex oib⁹ vt
in his q̄ generatiuā aut semen-
tiuā habent p̄pagationē/ eius-
dē principiū forniat̄ naturā. Est
in quā hoc bonū omniū bonoꝝ

rū collectiōe p̄fectum: sic tm̄ vt
nulla partiū vl' accidentiū var-
riate cōsistat. Est utiq̄ bonū
hoc oib⁹ alijs/ r̄ prius antiq̄ra-
te/ et diuturnitate posteri⁹: sic
tm̄ vt om̄is ab eo t̄p̄alis quan-
titas remoueat̄. Omniū opti-
mū est/ sine forma q̄litas: om-
niū maximū est/ sine quantita-
tis accessu: omniū principiū ē/
sine relatione t̄mpali. Semp̄
ē/ sine cursu t̄mpis: vbiq̄ est/
sine dimensione locali. Om̄ia
possidet/ r̄ habitum nō nouit:
om̄ia p̄sens implet/ r̄ sitū igno-
rat. Om̄ia cōdidit/ agendi mo-
tū ignorās: om̄ia sustinet/ om-
nis insciū passiōis. Ex his om-
nibus parer̄ hoc bonū de q̄ agi-
mus/ q̄d nō aliud q̄z deus est:
nec vere esse/ nec p̄prie dici sub-
stantiā/ cū nihil de illo accidē-
tale valeat p̄dicari. Qd̄ em̄ ta-
le est vt nihil ei accidentalit̄ va-
leat cōuenire/ id nec substātia
quidē cōgrue nominat̄. Suba-
q̄ppe ex eo dicta est: q̄z substā-
atq̄z subdit̄ accidenti. Multo
min⁹ aut̄ hoc c̄ipm̄ bonum acci-
dens vocari debet/ cū accidēs
substātia eo indigni⁹ sit/ q̄ hoc
nisi in illa esse nō possit: s̄z mox
vt ab ea discesserit/ extinguit̄ et
perit: hoc s̄o vel eo p̄sente vel
absente/ incorrupta permanet
atq̄z cōsistit. Albedo q̄ppe ho-
minis nō nisi in albo hoīe esse
potest: r̄ sic om̄ino deficit cum
idē hō alb⁹ esse desierit: homo
s̄o albus etiā recedente albedi

nem/ nihilominus hō p̄seuerat et p̄manet. Taceo nūc illō qđ verissime qđdem dici posset: qđ omnes tā substātie qđ acci^o dētia ex tēporē incipiūt: et hec qđdem omnia et illaz qđ plurime tēporē finiunt. Cum em̄ ventū fuerit ad illū eternitatis statū: vbi nihil tēporalit̄ vl̄ adesse poterit vel abesse/ qđ accidētis ē: accidētia penit^o auferentur/ et subarū qđ plurime: digniores vero substātie velut angeli et aīe/ et corpa n̄ra gloriōsata in p̄petuū p̄manebunt. Ex qđb̄ p̄missis colligi pōt: hoc bonū de qđ querit̄/ nec substātia esse nec accidēs: ac p̄ hoc ad nullū eoz p̄dicamētōz qđ tractāt peripatetici p̄tinere. Quozū sumim^o p̄ceptor/ idemqđ veri sagacissim^o rimator aristoteles: omnia qđ hūano sēsu putauit posse cōprehēdi/ in duas (vr̄ ita dicā) distingūt rerū naturas: substātie. s. et accidentis. Quod qđē rectissime arbitrat^o est/ vir magni pectoris et rerū naturalium diligēs inq̄sitor: vt omē id qđ hūane subiaceret cognitioni aut esse substātia: aut in ipsa esse substātia/ dubitari non possit. Et substātijs qđdem oib̄ tanqđ pauciorib^o sub vno p̄dicamētō/ eodēqđ generalissimo retentis: accidētia quoz maior erat numerus: qđpe cum vna substātia plurimorum sit accidentium capax: in nouē p̄dicamētōta qđ greci cathēgorias vocāt/

p̄pter differentes eoz modos/ sub totidē generalissimis disp̄sit: quoz appellatiōes iste sūt: q̄litas/ relatio/ quātitas/ vbi/ quādo/ habere/ sitū esse/ agere et pati. Noluit ergo vir sapiēs/ immo nec potuit eū a qđ oīa esse se intelligebat/ idignis rerum cōditariū vocabulis coartare: eternū tēporalib̄: increatū cōditis: immensum paruis: incōmutabilem mutabilib̄ cōnumerando sociare. Que em̄ tēporaliū causa p̄rie repta atqđ instituta sunt: nunqđ eternis in eadē p̄rietate cōuenient. Que omnia faciunt ad ei^o rei quā diximus assertiōnē: summū illud bonū de qđ nobis sermo est: nec substātia esse nec accidēs. Et accidēs qđdem p̄pter euidētē rei falsitatē neminē dicturū arbitramur: nisi forte qđ insaniat. Substātia vero si qñ dicit̄ p̄ loquēdi necessitatē: diuina qđdam et celestis est predicatio: et ad illa p̄hoz predicamēta non p̄tinens. Simili rōne de oib̄ illis vocabulis sentiendū est: qđbus circa deū transūptiue et p̄cario qđāmodo vti cōsueuimus: qualia sunt ista: natura/ res/ essentia/ maiestas/ virt^o/ atqđ potētia/ et qđquid poterit reperiri. Quicqđ igit̄ de illa ineffabili sūmi boni natura mortalib̄ verbis dicere rēptamus: similes sumus balbutiētū: nisi qđ illi elemētāres qđdem sonos plene formare nō valent:

rerū autē pfectā hinc noticiā:
nos vero sermones integro pfe
rimus sono: s; q̄ illis explicari
debēt intellectu capere nō va
lemus. Atq; ideo quē illi defe
ctum patiunt in syllabis: nos
patimur in reb; ipis. Nā et illō
qđ dicturi sum⁹: licet verū sit
minus forte studiosis absonū
videat: deū. s. nec eē nec posse:
nec viuere nec regnare/manē
te illo sensu p̄borum/q̄ ista de
hoib⁹ predicant. Neq; tamen
hec et his similia d̄ ipō falso vl
inaniter dicunt: imo fideliter z
pie: s; tñ pro materia min⁹ suf
ficient et digne: qm̄ eorū signi
ficatio ad illā diuine nature pu
ritatē cōsurgere nō potest. Cu
ius rei videt ipē dñs dedisse no
bis indicium: cū de rubo loque
retur ad moysen ita dicēs: Ego
sum q̄ sū. Sic dicēs filijs isrl.

Exo. 3. Qui ē misit me ad vos. Videt
em̄ his verb; inuisse: singularē
quēdam et p̄rium essentie sue
modū: tanq; si diceret: Ego q̄
aliter sum q̄ vl tu vl illi ad q̄s
mitteris: q̄ longe puri⁹ et digni
us sum q̄libet creatura: cui⁹ es
sentie nulla potest alia cōpara
ri. Sic em̄ loqui cōsueuimus
cū volumus quēpiā in reb; ali
q̄bus alijs p̄ferendū demonstra
re: Iste est q̄ cantat/qui currit:
q̄ pugnat. i. elegātissime cātat:
celerrime currit: pugnat fortis
sime. Cum itaq; nulla vocabu
la q̄ vel sint/vel ab hoie excogi
tari possint tante rei tam sim

plici significanter exp̄mēde suf
ficient: cōgruenti⁹ tñ vel min⁹
improprie vident illa deo a ppli
cari/que tollunt z remouent:
q̄lia sunt hec noīa increat⁹/in
cōmutabilis/inuisibilis/z his
similia: q̄ etiam p̄uatiua cōmu
nis vsus appellat. Eorū enim
q̄ sua significata ponūtur i re
bus creatis p̄pter quas etiā re
perta sunt: veluti rex/pater/ et
dñs/z huiusmodi q̄ plurima eo
rum inq; nullū ē: cuius officio
diuina plene ac p̄rie significa
ri possit essentia: ea vero q̄ pri
uant: res illas q̄ i deo nō sunt/
p̄fecte tollūt z remouēt. Qua
prop̄ scđm vocū ipaz officia/
nūc forte vsus abhorreat: com
petentius reor/increatū deū z
incōmutabilē et si qđ tale est/
quē vel regē/vel patrē/vel do
minū appellari: licet tā hec q̄
illa/q̄riens p̄mone opus est/d̄
ipso pie et fidelit̄ p̄dicent. Edis
uerso q̄z illa q̄ ponūt/venusti
ora sunt p̄uatiuis: qm̄ ista tñ
remouent/vel culpā/ut inno
cens/ipollutus/et similia: vel
defectū/ut incōmutabilia/im
passibilis: vel apritudinē/ut i
uisibilis: vel inferioris nature
statū/ut increatus: vel alia hu
iusmodi: illa vero semp lauda
re attribuunt: vel potentie/ut
rex/p̄nceps vel dñs: vel p̄iera
tis/ut pater: vel operis/ut cre
ator: vl̄ aliaz rez q̄ ad honorē
ei⁹ vident̄ p̄tinere. Atq; ita sic
qđdā sat; notabile: ut ea q̄ de

deo dicta min⁹ hñt pprietat⁹/ plus habeāt venustatis : con- traq; que magis sūt i propeta te pdicandī familiaria/ minus sint gloriofa. Horū aut exem- plū sumere potes d magno q⁹ dam principe: quē si magnū/ forte/ nobile et sapientē voca- ueris: plurimū laudes: qm̄ illa noīa laudem copulant: si ho inuictū/ intrepidūq; dicas/ nō adeo : qm̄ his vocib; qdam mi- nus honesta remouent. Sic⁹ go ad vocū pprietates respere- ris: in qbus ab hoib; ppter res tēporales reperte sunt: pūati- ua positiuis pponderāt pprie- tate pdicandi: positiua pūati- uis laudandi dignitate. Habi- to aut respectu ad illam simpli- cissime rei puritatē/ in q nil va- riū est aut dissimile: oīa de ipsa recte dicunt/ eqpollent: nec est aliud deo esse regē vel dñm/ q̄ incōmutabile et increatū: et q̄ cunq; mō tā hec q̄ alia possūt inter se pmisceri: exceptis tm̄ re- latiuis: q̄ et ipa licet psonas et earū ppria definent: nihil tm̄ aliud diuersum ve significant. Sed de his ad p̄sens plura dis- serere/ nō est p̄siliū: illud magis qd cepim⁹ psequēdū est/ diui- nam. s. essentiā nullo posse vo- cabulo demonstrari. Etenī rē q̄ aīo cogitari aut etiā fingi q̄at/ eam vocis officio diffiniri pos- se cōcesserim: qd autē omnino est incogitabile/ qualiter appel- lari valeat: dicat q̄ potest; ego

me nescire cōfiteor. His illud videt alludere/ qd attici apud q̄s philosophica qndā studia floruerūt: huic ipi d̄ q̄ loqmur deo quē ductu rōis ex visibili- bus inuisibile oīum auctore d̄ pbenderāt: sed qd esset intelli- gere nō valebāt: in loco q̄ ario pagus dicebat / aram qdem posuisse referunt: s; eū tanq; i- noiabilem reticentes: pfatam arā ignoti esse dei tituli super- scriptiōe vocauerunt. Quē tū Act. 17 tulum cū legisset ap̄lus: qntū ab hoīe sciri potuit/ vex et sum- mū deū eis iterprat⁹ ē: s; nec ipse nec ali⁹ vnq; in carne mortali positus/ ho illū noīe potuit ex- primere: excepto illo de q̄ iohs in euāgelio suo dicit: Deū nemo Job. 1. vidit vnq;: nisi vnigenit⁹ q̄ est in sinu patris. Nam si quis ita dixerit esse qd dā q̄ auctore sint omnia: sed quid illd sit nesciat: q̄a nec sit substantia nec acci- dens: cum nil aliud valeat co- gitari: et huic rei quā cōphē- dere non valet/ nomen tempta- uerit applicare: id quidem q̄o- liter fiat videre non possum. Cum enim dicatur nomen a notamine/ siue a notione: quā rem notet atq; notificet: v̄l po- tius a greco sibi equipollente onoma/ qd item a nemem sup- tum est: id est a tribuendo: qd suā cuiq; distribuat qualitatē supest vt illd qd neq; nosci aut notificari p̄t: nec aliq̄ p̄cipar

qlitate: nullo nois officio va-
 leat diffiniri. In omni enim nois
 ipositione/ necesse e qlacuq; rei
 nominade pcedere pceptioem:
 Atq; ido q prius comunē hoim
 spēm hoiez appellavit: nimirū
 oportuit eū formā illā uniuersā
 salē q nō carere pōt/ pri^o ani-
 mo cōcipere: q tali posset desig-
 nari vocabulo. Similiter qui
 eiusdē speciei singularia plato-
 nē. f. et socratem/ vel quoslibet
 alios/ suis quēq; noib; censu-
 erūt: scdm pceptas aīo formas
 id fieri necesse fuit. S; et in il-
 lis reb; q neq; sunt nec esse pos-
 sunt: sed tm fingunt: qlia sunt
 opinabilia logicor;: oportuit
 aliq; figmēti formā pcedere/
 vt chimera quoddā aīal capi-
 te leonino/ pectore flāmeo/ cau-
 da serpētina: aliud hō qd par-
 tim hirci/ partim cerui naturā
 haberet hircoceru^o: vtrūq; tā
 ficte q; pdigialiter vocaretur.
 Amplius in illis q;: q nullam
 prorsus rem verā fictā ve signi-
 ficant: s; p abnegationē dicun-
 tur: vel duoz/ vt neuter: vl om-
 niū/ vt nullus r nihil: hoc idēz
 reperire est: vt in his r alijs om-
 nib; huiusmōi forma sit remo-
 tio. Ex qbus colligit id qd sat;
 est mirabile: facilius illud qd
 falsum aut nihil est/ eo qd om-
 niū verissimū atq; purissimum
 esse creditur/ ab hoie cogitari.
 Hoc em tale est vt melius in-
 notescat homini participando
 q; cogit/ andodono fruitionis

q; sono vocis. Legit in antiq;
 genealogiarū fabulis/ veteres
 inter alios sue vanitatis erro-
 res/ deū quēdam tā fictū q; de
 testabilē coluisse: quē stygijs ī-
 mersum tenebris: rāto inferis
 oib; inferiorē: quāto illos supe-
 ris/ stulte qdem/ s; digne satis
 arbitrabant. Qui etiā non mi-
 nori stulticia reliquoz omniuz
 pater ab eis fingebat: r ex hoc
 q ei sacrificos gorgonis vult^o
 quos null^o vnq; viderat/ qui
 non in lapidē cōcresceret/ ipu-
 nelicebat cōtēplari: demo gorg-
 gon appellari cōsueuerat. De-
 mon em vt aiūt ex quadā gre-
 corū lingua: cernēs vel cōside-
 rans/ vel etiā sciens interpretat.
 Huic aliō nomē esse volebāt
 secretissimū et solis veneficis r
 eiusdē paucissimis notū: ad cui^o
 inuocationē terra nunq; pote-
 rat a fundamētis cōcussa non
 moueri. Si ergo illud pdigū
 ficto noie sine maxio terremo-
 tu decepti hoies inuocari pos-
 se nō putabant: tu supremū pa-
 trem omniū verūq; deū/ ipos
 q; angelos q longe nobis su-
 periores sunt/ incōpabili celsi-
 tudine trāscendetē/ q oia mu-
 tabilitati subiecta incōmutabi-
 lis cōtuet: tam facile putas ve-
 ro ac pprio compellari vocabu-
 lo. Cū igitur tante rei pulchri-
 tudo nulla voce (vt dixim^o) di-
 gne possit ac pprie demonstra-
 ri: nos tamen eam q plurimū
 appellamus: vt defectū pprie

ratis suppleat multitudo. Atque
 in his quibus balbutientes videmur imi-
 tari: quod dum procedis ubi defectum
 sequenti cupiunt emendare: vitio
 suo insistentes: balbutire non ces-
 sant. Ita et nos rem proorsus ineffa-
 bilis nec unquam ita ut est notanda/
 infinitis veramus vocabulis:
 et quod nec in uno contingere potest:
 speramus in pluribus. Neque tamen
 divina bonitas hoc nunc pie pro-
 cacitatis studium aspernat: sed ap-
 probat potius et aure libenter ac-
 commodat: exemplo bone matris.
 quae parvulum infantem semiplenis
 vocibus se implorat affectuo-
 sius audit: dulcius osculatur.
 Hinc est quod eum tam multis fati-
 gamus nominibus quae tamen omnia ex rebus
 creatis vel causam habent vel si-
 militudinem trahunt: vel quae tamen
 quae occasione nanciscuntur. Cum
 enim dicitur vel deus a quo gre-
 go theos quod videns interpretatur:
 siue timor vel alij putantur: vel
 essentia ex eo quod est esse: quam homo
 nisi in creaturis deprehendere non
 potest: vel rex siue dominus a potentia:
 vel si quod est aliud quod ei credimus
 placiturum: constat profecto haec omnia
 ex rebus conditis trahere ratio-
 nem. Nam hoc nomen deus quod
 eius esse proprie proprium omnes se-
 re existimant: quoniam non sit proprius/
 ex hoc potes conijcere: quod non so-
 lum ad quosdam homines quae vel
 pro errore vel pro gratia dei appel-
 lantur: verum etiam ad ligna et
 lapides: immo quod abiectius est
 etiam ad ipsos spurcissimos de-

mones solet extendi. Absit ab
 illo excellentissimo omnium condito-
 re: id eleganter habere proprius: quod ei
 cum imundis spiritibus sit commune.
 Quod si quis quolibet studio
 sus sine ullo respectu substan-
 tie vel accidentis/ novam ei aliam
 quam formam vocis loco vocabuli
 conetur affigere: frustra hoc tem-
 ptasse videbitur: cum propter illa duo
 nullam rei nominande formam po-
 terit invenire: quam in omni nominis in-
 positione preconceptione necessario necesse est.
 Habet utique deus nomen in regno eter-
 nitatis nomen celeberrimum: et glo-
 riosum nomen quod est super omne no-
 men: non litteris compactum sed
 gloria decoratum: nomen alterius
 idiomatis quam nostra sint nomi-
 na: quod laudabant pueri in forma
 ce dicentes. Et benedictum no-
 men glorie tue quod est sanctum. Hoc
 nomen in hac vita laudari quod
 dem potest et benedici: sciri au-
 tem aut proferi non potest. Hoc
 est vere nomen dei ineffabile: de
 quo postmodum plura dicen-
 tur: cum de sanctificatione divini
 nominis tractabimus. Cum autem
 ventum fuerit ad regnum: quod quod
 tidie optamus dicentes: Aduer-
 niat regnum tuum id est cum dominus
 noster iesus christus tradiderit re-
 gnum deo patri. Sic ait apostolus:
 tunc intelliget illud nomen quod
 nunc est ineffabile et undique re-
 sonabit sicut scriptum est in fine
 tobie de celesti hierusalem. Ter-
 ram tuam in sanctificatione habebunt
 nomen sanctum invocabunt

Daniel. 3

Matth. 6.

1. Cor. 15.

Thob. 13

Matth. 6.

In te. In q̄ etiā noīe nos scripsi
 cabimur ⁊ illud i nobis: sic i ea
 dē oratōe dñica fidelis popul⁹
 q̄tridie supplicat dicēs: San-
 ctificet nomē tuū. Que q̄dē pe-
 titio licet sit p̄ma ordine p̄ferē-
 di: vtilitate tñ extrema ē: tanq̄
 aliaz finis ⁊ cōpletio. Interim
 autē dū h̄ viuūt: vbi regē n̄m
 vero ac p̄prio noīe laudare nō
 licet: innumer⁹ tñ ei vocabulis
 de n̄fo idiomate sumpt⁹: nō cel-
 sam⁹ fideliter adulari: trahen-
 tes ea ex illis decē om̄iū rez ge-
 nerib⁹ q̄ vel sensu corporeo cō-
 p̄hendi valent: vel aīo cogita-
 ri. Que quidē oīa cū ad illā di-
 uine simplicitatē essentia trāsse-
 runt: necesse est a p̄iori sen-
 su om̄ino deficient: vt huic tā-
 te rei minus digno licet officio
 valeāt deseruire. Quare nihil
 ex oīb⁹ his q̄ p̄ri⁹ significabāt
 illi attribuūt: s̄z tanq̄ indigna
 prorsus abigunt et relegāt. Di-
 citur ergo de⁹ essentia/vel etiā
 suba/sine intellectu substātie:
 bon⁹ ac iust⁹/sine q̄litate: ma-
 gn⁹/sine q̄ntitate: creator ⁊ do-
 min⁹/sine relatione tēpali q̄ in
 ip̄o sit: sed poti⁹ in ip̄is ad q̄s
 h̄i creatur⁹. Nihil em̄ deo cre-
 dendū est accidisse cū cepit ha-
 bere seruū aut creaturā: sed po-
 rius illis feliciter accidit/cū ta-
 lē ceperūt h̄e creatorē ⁊ dñm.
 Quid em̄: Si herbis ⁊ florib⁹
 recēter nat⁹ cōtingat blādo so-
 lis spiramie cōfoueri: id soli ac-
 cidisse dicas: q̄ illis penit⁹ non

egebat/an illis q̄ absq̄ ei⁹ bñ-
 ficio/nec nasci q̄dem poterāt/
 nec nata possunt p̄ficere: Uex
 nec ista nec alia similitudo re-
 periri p̄ōr: q̄ de reb⁹ creatis ad
 illā increatā ⁊ om̄iū creatrice
 cōgruū p̄ponat exemplū. Res
 em̄ create ⁊ ad se inuicem et ad
 cōditorē suū aliq̄s habēt relati-
 onem: increat⁹ autē ad cōdita/
 etern⁹ ad tēporalia quā habe-
 at cogitare nō valeo: cū sepe tā
 dictū sit em̄ nullius esse capace
 accidēt⁹. Uides ergo nihil q̄d
 illis q̄tuor p̄mis p̄dicamētis
 subiaceat/deo posse cōuenien-
 ter attribui. Qd̄ etiā de reliq̄s
 sex ostēdere nō pigeret: nisi faci-
 le esset intelligēti q̄ d̄ his dicta
 sunt/de alijs q̄z similia cogita-
 re. Solet autē idē deus noster
 etiam vita eterna noīari: nec h̄
 satis excellenter ⁊ p̄rie: q̄m vt
 sepius ostēsum est/nihil veri⁹
 de ip̄o dici valeat/q̄ q̄ ei nul-
 la rerū tēporaliū seu verborū
 potest cōuenire p̄prietas. Et vī-
 ta quidē ex eo dicit⁹: quia nō so-
 lum vita sed ampli⁹ q̄z vita est:
 et omnibus prebet causam vi-
 uendi: et etiā viuūt in se ⁊ ex se/
 excellenti q̄daz ⁊ ineffabili mo-
 do: q̄m tot⁹ vitalis est: ⁊ vt ait
 beatus hylari⁹: vita viuēs p̄ to-
 tū. Ex hoc igit⁹ vitali fōte oīb⁹
 q̄ viuūt causa viuēdi est: i quo
 etiā ea q̄ viuere nō vident⁹ viue-
 bant anteq̄ fierent: cū oīa que
 postea facta sūt/in ip̄o vita erāt: Job. 20.
 sic ait ille rimator celestium se

eretoꝝ. Cū igit̃ om̃ia q̃ aut vi-
uunt aut nō viuūt/in ip̃o vice-
runt ab eterno: ⁊ q̃ tēperalit̃ vi-
uunt viuendi causaz for̃tiant̃:
q̃ vero vel iā beata fruunt̃ vita
vl' postmodū fruitura sunt: nō
nisi ex ei' participatiōe habeant̃:
hunc vitalē oīm fontē nō incō-
grue vitā cōmunis vsus appel-
lat: eo videlz loquendi tropo/
q̃ cause nomē effect' solet attri-
bui. Eterna q̃z dicit̃ hec vita:
nec hoc tñ sic nil aliud satis ex-
presse: sed qz hoc nomē ad illū
interminabilē diuine essentie
statū/ceteris vicinū videt̃ ac-
cedere. Sūptū est em̃ hoc no-
mē etern': vel ab etate/ vt qdā
volūt: vel potius ab euo quasi
euernus: teste varrone q̃ ait:
Euernam hoīm domū tellu-
rem. Utrūq; aut̃ p̃fatorz. i. tam
etas q̃z eū nomē tēporis est:
vnde ⁊ eos q̃ tēpares sunt/co-
euos siue coetaneos appella-
mus. Verū etas etiā paucissi-
mi t̃pis esse pōt: vt in infantibz
q̃s pusille dicim' etatis: euum
aut̃ vel magnū aliquod tēpis
spacium frequētius notat: vt
eū nestoris siue matusalē: vl'
totam temporalis spatij cople-
critur quātitatē: vt cū dicit̃/sa-
piētia semp fuisse cū deo: ⁊ es-
se ante euum. Cuius rationis
inspectu hoc nomē ad designā-
dam interminabilis existentie
iugitatem que etiam eternitas
dicit̃ solet: tam a philosophis
q̃ a catholicis trāsumptuz est:

A philosophis quidem/ vt ait Boetius de
boetius: Terrarū celiq; sator: cōsol. li. 3. me
q̃ tēp' ab euo Ire iubet: stabit̃ tro p.
lisq; manens/ das cūcta mo-
ueri. A catholicis autē: quēad-
modū ait fili' syrach: cū de ce-
lestib' loqueret̃: Unusq; nō
angustiabit̃ primū suum vsq; *Ecc. 16.*
in euum. Quapropter et hoc
nomen eternus qd̃ ab illis sūp-
tū est/ et ei' denoiatiuū eter-
nitas/ ad designandā illā sta-
bilem p̃manentemq; diuine pu-
ritatis essentiā/ familiarius vi-
dentur accōmodari: q̃z vel sem-
piternus/ vel pennis/ vel p̃pe-
tius/ vel eorū denoiatiua/ p̃-
ennitas/ p̃petuitas/ sempiter-
nitas: vel quēcūq; hui' signi-
ficationis alia poterūt reperi-
ri. Siquidem euum ex prima
institutione/ vl' magnā aliquā
vel rotam tēporis ita signifi-
cat quātitatē: vt nullū omnino
partium faciat intellectum: vt
cum dicitur/ euum matusalē:
vel euum mundi: totum simul
et nullam partem intelligo: et
similiter in his que ab eo su-
muntur: vt eternus et eterni-
tas. Cum autē dicit̃: mundus
semp est: qd̃ est totum tēporis:
ita totū accipio/ vt etiā partiū
reminisca. Interp̃toꝝ em̃ mū-
dum esse ⁊ in hoc momēto ⁊ in
oibz alijs: ⁊ notat̃ ibi iugis qd̃
dam essentie per singula mo-
menta decursus: et eodem mo-
do in his que inde nascuntur:
vt sempitern' ⁊ sempiternitas.

Perennis autē ex eo quod est annus
videtur esse compositus: in quo notatur
temporalis quedam distinctio: quod di-
uine simplicitati convenire non
potest. Perpetuum autē id proprie
dici solet: quod usque ad finem tem-
poris perpetui atque subsistere va-
let: quod eo quodem modo vel nil patitur
vel nullam sentit diuturnitatem
proorsus iudicatur indignum. Pa-
ret itaque deum inter omnia tempo-
ralia vocabula nil tam congrue quam
eternum nominari quibus nec hec nec
alia proorsus appellatio ad illam
divine essentie dignitatem va-
leat aspirare. Has igitur eterni-
tatis causas illis vitalibus confe-
rentes deum vitam eternam consu-
mum appellare: pro eo quod in se et
ex se ineffabili modo eternaliter vi-
uit: et nos ab ipso temporalis vitam ac-
cipimus et in ipso speramus eternam.
Hoc ergo est illud summum bo-
num quod vel solum vel eius causa quicquid
orando petimus petendum est: ex quo
alia omnia procedunt: et ad ipsum referuntur:
quod nisi precesserit alia non se-
quuntur nisi subsequutum fuerit alia
inutiliter precesserunt. Constat igitur
omne bonum hominis ab eterna prede-
stinatioe que deus est sortiri cau-
sam originis: et eterne vite quam tri-
dem deum esse docuimus beatitu-
dine consummari. Unde gratia tota
salutis nostre serie a deo causaliter
procedit: et in modum linee finaliter
ad ipsum recurrere: ut sit ipse bo-
norum omnium et fons et clausula:
quemadmodum in circulo perife-
ria principii ac finis totiusque am-

bitus: ab immobili centro su-
scipit rationem. Quapropter verum
est illud quod grecus ille philoso-
phus/parmenides loquor: qui
sub rupe egyptia celestium rerum
secreta rimatus est/dixisse per-
hibetur:

De divina

essentia dictum est hoc: latine au-
tem sic exponitur. Rerum orbem mo-
bile rotat: dum se immobilem ip-
sa conservat.

Liber sextus: de diver-
sis speciebus mali.

Ad quam de diversis spe-
ciebus boni quantum neces-
sitas postulabat differ-
entia est: sequens arbitror/de ma-
lo quoque eius contrario/pro eo quod
omnibus modis fugiendum ac deprecandum
est: notificandi causa non
nulla subijcere. Bonum enim ad
hoc cognosci oportet ut appet-
tas: malum ut fugias. Balsamum
quapropter ad hoc cognoscitur/ ut pro-
fit: venenum/ne noceat. Malum
autem iam supra definitum est: cum
diximus malum esse mortem eternam/
vel quicquid ad illam impellit et ag-
gravat. Quod adeo verum est/ ut
nil aliud malum proprie dici possit
licet usus et alia quedam hoc cen-
seant vocabulo: ut penas corpo-
ris vel labores/adversa fortu-
ne: que etiam si mala patientibus
videantur: mala tamen non sunt: sed fre-
quentiam vite bona atque salubria.
Primum igitur malum hominis et quod
nisi precesserit/ alia vel non se-